

ГОСПОДАРИ И ГОСПОДАРКИ

АО

TERRY PRATCHETT

LORDS AND LADIES

©Terry and Lyn Pratchett 1992

First published by Victor Gollancz Ltd, London

illustration copyright © Josh Kirby

DISCWORLD® is a trade mark registered by Terry Pratchett

All rights reserved.

Тази творба е художествено произведение. Описаните имена, персонажи, места и случки са продукт на въображението на автора. Всички изказвания, случки, описания, информация и материали от всякакъв друг вид, съдържащи се в произведението, са само и единствено с цел забавление и не трябва да се разчита на тяхната точност, нито да бъдат правени опити да бъдат възпроизведени, тъй като това може да доведе до наранявания. Всички права запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде ползвана или възпроизвеждана без изричното знание и писменото позволение на издателя.

ГОСПОДАРИ И ГОСПОДАРКИ

© Архонт – О, 2023

Всички права запазени.

Автор: © Тери Пратчет

Илюстрации: © Джош Кирби

Превод: © Владимир Зарков

Редактор: Весела Петрова

Коректор: Вера Балабанова

Предпечат: Студиото на А

Издател: Архонт – О

Английска, второ издание

ISBN 978-954-422-117-1

БЕЛЕЖКА НА АВТОРА

Повечето книги за Света на Диска, общо взето, са самостоятелни и завършени. Ако ги четете в някаква поредност, това *помага*, но не е чак толкова важно.

Тази е различна. Не мога да пренебрегна предишните случки. Баба Вихронрав се появи за пръв път в „Еманципирана магия“. По-късно в „Посестрими в Занаята“ тя стана неофициална предводителка на малко вещерско събрание, в което участваха безгрижната, твърде опитна в брачния живот Леля Ог и младата Маграт – онази с червения нос, несресаната коса и склонността да се лигави за дъждовни капчици, розички и мустачета на котенца.

Историята не се различаваше особено от сюжета на една всеизвестна пиеса за шотландски крал. Накрая Верънс II седна на трона в малката планинска и гориста страна Ланкър.

Строго погледнато, не би трябвало да е така, защото поне формално не беше наследник на короната. Вещиците обаче прецениха, че той май най-добре ще се справи с работата, а и както те обичат да казват, добре е всичко, което свършва добре. Освен това Маграт стигна до колебливо разбирателство с Верънс... Доста колебливо, защото и двамата са прекалено срамежливи – когато се срещнат, незабавно забравят какво

са имали намерение да споделят. Успеят ли да изрекат нещо все пак, разбират го накриво и се обиждат. Твърде много време отделят да се чудят какво ли си мисли другият. Може и да е любов или поне най-поносимото ѝ подобие.

„Вещици в чужбина“ описва как трите трябва да прекосят половин континент, за да се опълчат срещу Феята кръстница (която направи на Провидението неустоймо съблазнително предложение).

Това е разказ за случилото се, след като те се върнаха у дома.

ЧЕТЕТЕ НАТАТЪК...

...

С ега четете нататък...

Но откога ли започва историята?

Има съвсем малко начални точки. О, да, някои неща *приличат* на начало. Завесата се вдига, първата пешка прави ход, отеква първият изстрел*... но това не е началото. Пиесата, играта, войната са само малки прозорчета в плътния поток от събития, който може да се простира и хилядолетия назад в миналото. Важното е, че винаги има и нещо *преди* тях. Неизменно си имаме работа с „Четете нататък“.

Значителни количества човешка изобретателност са вложени в търсенето на крайното Преди.

Настоящото състояние на знанията ни може да се обобщи така:

В началото бе нищото и то избухна.

Други теории за първоначалната отправна точка ни представят богове, които създали Вселената от ребрата, карантите и тестисите на своя баща**. Има ги в изобилие. Интересни са не с това, което ви казват за космологията, а какво ви подсказват за хората. Ей, хлапета, как мислите – от кой орган е направен *вашият* град?

Но *тази* история започва в света на Диска, който се носи из пространството върху четири

* Вероятно по първата пешка.

** И боговете са шегаджии като всички останали.

гигантски слона, стъпили върху колосална костенурка, и не е сътворен от никакви части на ничии тела.

Но кога да започнем?

Преди хиляди години ли? Когато страховтен нажежен поток от камънаци налетял с вой от небето, издълбал огромна яма в планината Меден рудник и изравнил със земята дърветата двайсетина километра околоръст?

Джуджетата изровили отломките, защото се състояли от някакъв вид желязо. Противно на общоприетите схващания, джуджетата го обичат повече от златото. Само че макар да се намира повече желязо, отколкото злато, за него е по-трудно да се измислят песни. Джуджетата си го обичат.

Тъкмо това свойство съдържали камъните. Любовта към желязото. Толкова силна обич, че привличала всичко, направено от този метал. Трите джуджета, които се натъкнали на първия небесен камък, успели да се освободят чак когато се измъкнали от панталоните на плетениците си брони.

Ядрата на множество светове са от желязо. Светът на Диска обаче има ядро, колкото и една палачинка го има.

Ако сте на Диска и направите заклинание на игла, тя ще се завърти към Главината, където магическото поле е най-силно. Това е.

Но на световете, замислени от по-оскъдно въображение, иглата се върти заради любовта към желязото.

По онова време хората и джуджетата имали отчаяна нужда от любовта към желязото.

А сега превъртете лентата няколко хилядолетия напред и я спрете петдесетина години преди вечноизплъзващото се настояще. Вече сме в хълмиста местност и виждаме тичаща девойка. Най-точно казано, тя не бяга от нищо, нито пък се е устремила нанякъде. Просто тича, за да изпреварва един момък. Разбира се, не прекалено бързо, за да не му омръзне. Изскача измежду дърветата и хуква по обраслата с шавар долина, където на малко възвишение стърчат камъните.

Не са по-високи от човешки ръст, нито пък по-широки от някой охранен шишко.

И незнайно защо изглеждат *невзрачни*. Въображението подсказва, че ако ще има каменен кръг, до който да не припарваш, той трябва да се състои от грамадни неприветливи монолити с дебели дялани напречници и от древни олтари, които сякаш още пищят от мрачните спомени за кървави жертвоприношения. А не тези скучни късички парчета.

Ще се окаже, че този път девойката малко се е увлякла в пъргавината. Засменият млад преследвач ще се загуби, ще му писне и накрая ще се затътри сам към града. В момента тя още не знае, а спира и разсеяно наглася цветята, които е вплела в косата си. Такова настроение вдъхва следобедът.

Знае за камъните. Не че някому *казват* нещо за тях. И на никого не заръчват да не ги

доближава, защото хората, предпочитащи да си мълчат за камъните, са наясно колко могъщо привличат забраните. Просто... никой не ходи там. Особено ако е мило момиче.

Но пред нас не е мило момиче, поне в общоприетия смисъл на израза. Например не е красавица. Очертанията на челюстите и извивката на носа ѝ при подходящо настроение и определена гледна точка могат да бъдат наречени хубавички от някой добродушен лъжец. Освен това личат искрици в очите, обикновено присъщи на онези, които вече знаят, че са по-умни от почти всички наоколо, но още не са научили колко по-умно е да не позволят на околните да се досетят за този факт. Съчетан с носа, погледът ѝ придобива пробивна сила, която може да смути сериозно. Такова лице не те настройва разговорчиво. Само да си отвориш устата и в теб се фокусират пронизващи очи, които заявяват: „Дано изречеш нещо интересно, иначе...“.

В момента осемте каменни дребосъка на хълмчето са подложени на същия пронизващ поглед.

„Хъм...“

Тя ги доближава внимателно. Не с предпазливостта на заек, готов да побегне. По-скоро с дебнешите стъпки на ловец.

Опира ръце на хълбоците си, доколкото ги има.

В препеченото лятно небе пърха чучулига. Няма други звуци. И надолу в малката долина, и нагоре из склоновете цвърчат щурци, бръм-

чат пчели, изобщо тревата си шумоли. Но около камъните винаги е тихо.

– Тук съм – произнася девойката. – Покажи се.

Насред кръга се появява тъмнокоса жена в червена премяна. Камъните не ограждат мястото дори колкото хвърлей камък, а фигурата сякаш идва отдалеч.

Други биха избягали, но не и девойката. Любопитството на жената в кръга се пробужда на часа.

– Значи си истинска.

– Разбира се. Как се казваш, момиче?

– Есмерелда.

– И какво искаш?

– Нищо.

– Всеки иска нещо. Иначе защо си дошла *тук*!

– Само исках да проверя дали си истинска.

– За теб – несъмнено... Имаш *остър* поглед.

Девойката кима. И запрятен с все сила камък би отскочил от гордостта ѝ.

– Щом вече си се уверила – подхваща жената в кръга, – какво искаш всъщност?

– Нищо.

– Нима? Миналата седмица отиде чак в планините отвъд Меден рудник, за да говориш с троловете. От тях пък какво искаш?

Девойката скланя глава на една страна.

– И как узна, че го направих?

– Ами то е на самата повърхност в ума ти, момиче. Всеки би могъл да го види. Всеки, който има... *остър* поглед.

– Някой ден и аз ще мога – самодоволно споделя девойката.

– Кой знае? Може би. Та какво искаше от троловете все пак?

– Ами... да си поприказвам с тях. Да знаеш, те си мислят, че времето тече назад. Тъй било, защото можело да се погледне в миналото, а...

Жената в кръга се размива.

– Но те са същите като глупавите джуджета! Само се захласват по разни камъчета, в които няма нищо интересно.

Девойката вдига едното си рамо, като че възразява безмълвно – камъчетата са пълни с недоловимо интересни неща.

– Ти защо не можеш да излезеш от кръга?

За миг проличава, че въпросът е неуместен.

Жената старателно не му обръща внимание.

– Бих ти помогнала да откриеш доста повече от някакви си камъчета.

– Не можеш да излезеш от кръга, нали?

– Позволи ми да ти дам всичко, за което жадуваш.

– Аз мога да ходя където си искам, а ти си натикана в този кръг – упорства девойката.

– Можеш ли?

– Когато стана вещица, ще мога да ходя навсякъде.

– Само че никога няма да станеш вещица.

– Какво?!

– Казват, че не слушаш. И си сприхава. И не знаеш що е дисциплина.

Девойката отмята глава.

– О, и туй ли си дочула, а? Че какво друго да разправят? Но аз ще стана вещица, пък те да си приказват каквото си щат. Мога и сама да се уча. Няма нужда да слушам сбирщина изкуфели старици, които никога не са живели като хората. И да знаеш, госпожо от кръга, че ще бъда най-святната вещица, дето някога се е срещала по света.

– Сигурна съм, че ще успееш... с моя помощ. Струва ми се, че онзи твой младеж те търси – меко добавя жената.

Поредното движение с едно рамо – младежът да я търси цял ден, ако ще.

– Ще успея, нали?

– Можеш да бъдеш велика вещица. Можеш да бъдеш каквато поискаш. Ела в кръга и ще ти покажа.

Девојката доближава още малко и се поколебава. Има нещо в гласа на жената. Усмивката е приятна и дружелюбна, но гласът е... твърде отчаян, настойчив, *гладен*.

– Аз и сама научавам много...

– *Веднага* пристъпи между камъните!

Девојката се двоуми.

– Откъде да знам, че...

– Времето на кръговете почти изтече! Помисли още какво можеш да научиш! *Ела сега!*

– Но...

– *Влез!*

Само че това е било преди много време, в миналото*. И коравата опърничава девојка е...
... по-стара.

* Което, казват, било друг свят.

Вледенена земя...

Но не и зимна, защото в такъв случай би трябвало да предположим, че по-рано е имало, есен, а някой ден ще настъпи пролетта. Тук ледовете не са временни.

Три конници на заснежения склон гледаха надолу към кръга от осем камъка, които от тази страна бяха доста по-големи.

Бихте могли да позяпате фигурите известно време, преди да доловите какво в тях не е наред... тоест още по-смахнато от дрехите им. Горещият дъх на конете им увисваше задълго в смразения въздух. Но не и техният.

Средният конник, жена в червени одежди, промълви:

– Този път не ще има поражение. Земята ще ни приветства с добре дошли. Непременно е намразила човеците досега.

– Но имаше вещици – смънка друг конник. – Помня вещиците.

– О, да. Някога. Но сега... Горките. *Горкичките*. Почти не им е останала сила. И може да им се подсказва. Податливи съзнания. Промъквах се, миличък. Обикалях нощем. Знаем какви вещици имат. Остави ги на мен.

– Помня вещиците – настоя и третият конник. – Съзнания като... като метал.

– Вече не. Казах, оставете ги на мен. – Кралицата се усмихна благо на каменния кръг. – После ги вземете. За себе си бих предпочела

смъртен съпруг. *По-особен* смъртен. Заради единението на световите. За да им покажа, че този път оставаме завинаги.

– На Краля няма да му хареса.

– *А това* кога е имало значение?

– Никога, господарке.

– Сега е времето, Ланкин. Кръговете се разтварят. Скоро ще се завърнем.

Вторият конник се опря напрегнато върху седлото.

– И ще мога отново да тръгна на лов. Кога? *Кога?!*

– Скоро – отвърна Кралицата. – Скоро.

Тъмната на тази нощ не можеше да се обясни само с липсата на луна и звезди. Такъв мрак сякаш се просмуква от другаде – толкова е гъст и осезаем, че сигурно бихте успели да сграбчите в шепата си въздуха и да изстискате нощта от него.

От такава чернилка овцете прескачат оградите, а кучетата се свиват в колибките си.

Но вятърът беше топъл и по-скоро шумен, отколкото силен – виеше из гората и хленчеше в комините.

В подобна нощ нормалните хора се завиват презглава, защото се досещат, че понякога светът принадлежи не на тях, а на нещо друго. Сутринта отново ще е човешки свят. С откъртени клони, тук-там със съборени керемиди, но ще е *човешки*. Засега... по-добре да се свиеш под юргана...

Един мъж обаче будуваше.

Джейсън Ог, майстор в ковашкия занаят и конското знахарство, натисна веднъж-дваж духалото на пещта, колкото да се намира на работа, и пак приседна на наковалнята. Тук винаги беше топло, ако ще вятърът да свири под стрехите.

Джейсън Ог можеше да подкове всяка твар. И още как! Веднъж на майтап му донесоха мравка и той остана в ковачницата цяла нощ, работеше с лупа и наковалня колкото връх на карфица. Мравката още беше някъде наоколо, понякога чуваше тихото ѝ трополене по пода.

Но тази нощ... Тъй или иначе щеше да си плати наема. Разбира се, беше собственик на ковачницата. Тя се предаваше от поколение на поколение. Но в една ковачница има не само тухли, хоросан и желязо. Не знаеше как да нарече това, обаче го имаше. Беше разликата между майстора и оногова, който просто огъва метала в чудновати форми, за да си изкара прехраната. Имаше нещо общо с желязото. И с възможността да си ненадминат в занаята. Един вид наем.

Веднъж татко му го отведе настрана и му обясни на четири очи какво трябва да върши в такива нощи.

„Тогаваше ще се случва – и ще познаеш кога се случва, без да ти подсказват – някой да доведе кон за подковаване. Накарай го да се почувства като у дома си. Подкови коня. Не оста-

вляй ума си да се лута насам-натам. И гледай да не мислиш за друго освен за подковите.“

Джейсън бе свикнал отдавна с тези нощи.

Вятърът набра сила и отнякъде заскрибуца изтръгнато дърво.

Резето изтропа.

После някой почука на вратата. Веднъж. И втори път.

Джейсън Ог сложи на главата си превръзката за очи. „Важно е – бе казал татко му. – Така не се разсейваш.“

Дръпна резето.

– Добре дошъл, гусине.

– БУРНА НОЩ.

Ковачът надуши миризмата на мокър кон, чу да пристъпват копита.

– Чайникът е на огнището, а наш'та Дрийн ни изпече бисквити. Ей там са, в кутията, дето пише „Сувенирът от Анкхъ-Морпоркъ“.

– БЛАГОДАРЯ. НАДЯВАМ СЕ, ЧЕ ТЕ ЗАВАРВАМ В ДОБРО ЗДРАВЕ.

– Ами да, гусине. Приготвих подковите. Няма да ви бавя. Знам, че... такава, доста сте зает.

Бе наредил инструментите, подковите и гвоздеите на тезгяха до наковалнята. Изтри длани в престилката си, взе пилата и се зае с работата. Не му допадаше много да слага подковите студени, но беше в занаята от десетгодишен. Пипаше по усет.

Пък и охотно би признал, че по-послушен кон не познаваше. Жалко, че тъй и не го видя досега. Сигурно беше чудесно животно...

Но татко му бе казал: „не смей да поглеждаш“.

Чу бълбукането на чайника, после звъна на лъжичката в чашата, накрая и лекото тракане от оставянето ѝ настрана.

„Никакъв звук – бе казал татко му. – Ако не ходи и не говори, нищичко няма да чуеш. Не мляска с уста, такива ми ти работи. Не диша... А, да не забравиш и другото. Като свалиш старите подкови, няма да ги мяташ в ъгъла, та да ги стопиш с другите железарии. Ще ги държиш отделно. Ще ги топиш отделно. В отделна пота – само за тях. От това желязо ще правиш новите подкови. Каквото щеш върши, ама не ги слагай на друга живинка.“

Е, Джейсън един път запази непокътнати старите подкови. С тях участваше в състезанията по хвърляне на подкови на селските панаири. Нито веднъж не загуби. Накрая взе да се изнервя, вече рядко ги сваляше от пирона зад вратата.

От вятъра ту прозорецът се разклащаше в рамката, ту жаравата в огнището припукваше. По кратката тупурдия наблизко, съпроводена с кудкудякане, пролича, че курникът в края на градината временно е напуснал земята.

Собственикът на клиента си наля още една чаша чай.

Джейсън дооправи копитото и го пусна. Протегна ръка, конят застана по-удобно и му подаде последното копито за подковаване.

Да, такива коне има един на милион. Или са още по-редки.

Свърши си работата. Чудно. Май никога не му отнемаше много време. Джейсън нямаше как да погледне часовника, но го тормозеше подозрението, че подковаването, което уж се проточваше почти час, *в същото време* не траеше повече от две-три минути.

– Ето. Готово.

– БЛАГОДАРЯ. ТРЯБВА ДА ТИ КАЖА, ЧЕ БИСКВИТИТЕ СА МНОГО ВКУСНИ. КАК СЛАГАТ В ТЯХ ШОКОЛАДОВИТЕ ПАРЧЕНЦА?

– Де да знам, гусине – отвърна Джейсън, вторачен във вътрешната страна на превръзката.

– АМИ ПИТАМ, ЗАЩОТО ШОКОЛАДЪТ БИ ТРЯБВАЛО ДА СЕ СТОПИ ПРИ ПЕЧЕНЕТО. СПОРЕД ТЕБ КАК ГО ПРАВЯТ?

– И туй ще да е тайна на занаята. Не си враноса в таквиз работи.

– БРАВО НА ТЕБ. МНОГО МЪДРО. АЗ ТРЯБВА ДА...

Не можеше да не попита. Поне щеше да знае, че е задал въпроса.

– Гусине?...

– ДА, ГОСПОДИН ОГ?

– Върти ми се една питанка в главата...

– ДА, ГОСПОДИН ОГ?

Джейсън плъзна език по устните си.

– Ако взема, че... махна превръзката, какво ще видя?

Най-сетне го направи.

Чаткането по плочите и поветят го подсети-ха, че посетителят е застанал пред него.

– ТИ ВЯРВАЩ ЧОВЕК ЛИ СИ, ГОСПОДИН ОГ?

Джейсън поумува. Ланкър не бе затънал до колене в религии, тъй да се каже. Имаше Скитници от Деветия ден, имаше и ПравOVERни офлианци, а по закътаните поляни се срещаха олтари на разни малки богове. Само че той не изпитваше потребност да се занимава с тях, досущ като джуджетата. Желязото си е желязо, огънят – огън. Улисаш ли се в метафизиката, набързо ще си премажеш пръстите с чука.

– В КАКВО ВЯРВАШ ИСТИНСКИ ТОЧНО СЕГА?

Джейсън си мислеше, че говорещият е на една педя от него и ако протегне ръка, ще го пипне...

Усещаше миризма. Не беше неприятна. Едва се долавяше. Като въздуха в запустели стаи. Ако вековете имаха някакъв дъх, по-старите сред тях щяха да миришат така.

– ГОСПОДИН ОГ?

Джейсън преглътна.

– Ами, гусине, точно сега... истински *вярвам* ей в тая превръзка на очите ми.

– БРАВО НА ТЕБ. БРАВО. АМИ... ВРЕМЕ Е ДА СИ ВЪРВЯ.

Резето изчегърта, вратата изтрещя, тласната от вятъра, и по калдъръма затропаха подкови.

– КАКТО ВИНАГИ СИ СВЪРШИЛ РАБОТАТА СИ ПРЕВЪЗХОДНО.

– Благодарско, гусине.